

קב ונקי - נפלאות מתורתך

להערות וקבלת הגיליון: צבי וינברג 052-7614415 zmnw100@gmail.com

כי תשא \ פרה - י"ח אדר תשע"ז

ושמכאן יש ללמוד כמה צריכים להיזהר בכבוד התלמידים, שגם כשצריכים להעיר, יש להעיר באופן כללי, ולמעט להזכיר את התלמיד בשמו המפורש.

עצתה של הרבנית אסתר ע"ה אשת רבי ישראל סלנטר זצ"ל לבהור בשידוכים

בהקדמת שו"ת זכרון יהונתן (להגאון רבי יהונתן אבעלמאן זצוק"ל) מובא מעשה מבני הגאון המחבר זצוק"ל מעשה נפלא, על תקופת בחרותו של אביהם. וז"ל:

ולמען דעה עד כמה היתה תשוקת אנשי בית הגאון מאוה"ג מוהר"י סאלאנטר זצ"ל להתחתן במר אבינו זצ"ל, לא נחל מספר את אשר סח לנו זקן אחד מיושבי ווילנא את אשר שמע מפי מר אבינו הגאון זצ"ל שיחה נאה של דוד"ז הרבנית החכמנית מאת אסתר ז"ל אשתו של אותו צדיק יסוד עולם הגר"י סאלאנטער זצוק"ל, וזה הדבר:

בעת ההיא היה רגיל מר אבינו זצ"ל להיות נכנס לבית הגאון מוהר"ר אליהו אליעזר זצ"ל לעיתים קרובות, אולם אחרי אשר קפצו עליו שדכנים, והרבו עליו דברים לפתותו לחמוד שבת בצל הכסף, כי על ידי זה ישב שאנן ושקט בצל החכמה ויתעבד לאילנא רברבא, ודבריהם אלה מצאו מסילות בלב מר אבינו זצ"ל אשר כל ישעו וחפצו היה רק להתגדל בתורה, החל להוקיר רגלו מבית הגאון מוהררא"א זצ"ל הנ"ל.

אז התשדלה דוד"ז הרבנית מרת אסתר ז"ל הנ"ל, להרבות רעים על מר אבינו ז"ל להטותו להתראות אליה, ובבואו שאלה מאתו על מהות הנכבדות אשר הציעו לפניו, ויספר לה כי ידברו בו בבת עשיר אחד אשר יתן נדוניא סך חמשת אלפים רובל במזומן תיכף ומיד, ומתחייב להספיק כל צרכי חייו משך עשר שנים רצופות, ולבו נוטה לזה באשר בזה יגיע לאדיר חפצו להשתלם הרבה בתורה הק'.

אז פתחה פיה בחכמה ותאמר לו, אמנם כוונתו של כבודו רצויה, אבל שגגה היא לו ממיעוט הידיעה בטיב הממון וערכו בעולם המעשה. ועתה ידוע למר, כי בנוהג שבעולם אין אדם מניח מעותיו בידו של חברו בחינם מבלי שישתעבד המקבל לאיזה שיעובד והתחייבות בזה, אם בריבית קצוצה פשוטה, או בדרך רווחא דעיסקא, אבל שתהיה כל ההנאה של המקבל מבלי היות למס עובר, מילתא דלא שכיחא היא כלל.

ומעתה יתבונן נא מר, הנה נמצא איש אחד האומר לחברו להניח בידו סך חמשת אלפים רובל, ונוסף לזה עוד ישתכר לפרנסו ולהפיקו אותו ואת ביתו משך עשר שנים רצופות, שגם זה יעלה לכל הפחות לסך חמשת אלפים רובל, ואיך יחשוב כבודו כי ישקלו לידו עשרת אלפים רובל שהוא הון רב ולא יושם עליו שום שיעבוד של נשך ותרבית כלל, רק בחינם לגמרי.

על כן עליו לדעת כי כזאת לא תהיה, ואמנם נשך גדול הנושך מנפש ועד בשר יושם עליו לכל ימיו כי איש כזה

הטעם שמעילו של כהן גדול פטור מציצית \ הפעמונים שעל המעיל דומים לציצית שעל הבגד

הרמב"ם בהל' כלי המקדש (פי"ט ה"ג) הביא את צורת המעיל של הכהן גדול, ובתוך דבריו כתב: ואין לו בית יד, אלא נחלק לשתי כנפים מן סוף הגרון עד למטה כדרך כל המעילים ואינו מחובר אלא כנגד כל הגרון בלבד.

וכתב שם הרדב"ז: וא"ת כיון שהיה המעיל בעל ד' כנפות למה לא היה חייב בציצית, וכ"ת הכי נמי, אולם לא מצינו שהוזכר זה כלל.

וכ"ת משום דבגדי כהונה צריכים שיהיו עד העקב ונמצאו הציצית נגררים ע"ג הקרקע, מה בכך, על הריצפה היה מהלך והרצפה נתקדשה, וטלית שכולה תכלת חייבת בציצית.

וי"ל דכיון שלא היתה מחוברת אלא כנגד הגרון אין זו בעלת ארבע אלא בעלת שתיים ופטורה. והארבע כנפות שלנו כולם מחוברות על הכתף ולפיכך היא בעל ארבע.

ובמנחת חינוך (מצוה צט סק"ד) כתב שמעיל פטור מציצית, משום שקי"ל כסותך ולא של אחרים. וטלית שאולה פטורה, וזה היה של הקדש, או קדושת דמים או קדושת הגוף, ולא הוי כסותך.

וראה בהכתב והקבלה שכתב את הדמיון שיש בין הפעמונים שהיו על המעיל לבין מצוות ציצית, וז"ל:

ונשמע קולו מצות הפעמונים דומה למצות ציצית, מצות ציצית מזכירה את המצוות על ידי חוש הראיה ככתוב וראיתם אותו וזכרתם, וכאן המצוה היא להזכיר את המצוות על ידי חוש השמיעה, כי לגודל מעלת הכהן הגדול מתחייב במצוות רבות יתירות על שאר הכהנים, ועל כל ישראל, ונתוספה לו מזכרת על ידי חוש השמיעה על הזכירה שעל ידי חוש הראיה, כי על ידי שמיעת קול הפעמונים שבמעיל יתעורר לתת דעתו ולבו לפני מי הוא מתלבש בבגדים אלה, ומי הוא אשר ציווה אותו להתלבש בהם, ולא בלבד בהיותו בקודש לעבודה, כי גם בצאתו מן הקודש אל ביתו ובקרב חוצות יצלצלו הפעמונים בקול לאוזניו להזכירו כי הוא עומד לפני ה', ע"כ.

להיזהר בכבוד התלמידים - כשמעידים לא להזכיר את שם התלמיד

בפ' כי תשא (עה"פ לד, א) ואיש לא יעלה עמוך וגם איש אל יקרא בקל הקר גם הצאן והבקר אל ירעו אל מול הקר ההוא.

הראני ידידי הרב צבי גלזר שליט"א את מה שכתב **רבינו אברהם בן הרמב"ם**: אזהרה שלא יעלה יהושע ע"ה עמו אל קצה ההר כמו שעלה עמו בפעם הראשונה, תוספת קדושה למעמד זה, ולא הזכיר יהושע, כדי לחלוק לו כבוד, כלומר ליהושע.

בחג, בפסח יאכלו מצות, ובחג השבועות יקריבו מנחת ביכורים, ברי"ה יעשו זכרון תרועה, ביוה"כ יענו את נפשם, ובחג הסוכות לא יאמר הכתוב כלום מה יעשו, כי אם יאמר בחמשה עשר יום לחודש השביעי הזה חג הסוכות, ומסיים אלה מועדי ה' אשר תקראו אותם, ואח"כ אמר ה' להם פרשה מיוחדת אך בחמישה עשר וגו' ולקחתם לכם וגו' בסוכות תשבּו וגו', ומדוע לא ציוה להם ה' מישבת הסוכה ומלקיחת ד' מינים בפעם הראשונה.

וכתב: שנראה לענ"ד שבמדבר לא היו צריכים לשבת בסוכות, כי טעם ישיבת הסוכות הוא לזכר שישבו בסוכות במדבר בסוכות של ענני הכבוד, ובמדבר לא היו צריכים לזכר הזה. וכן מצות של ארבעת המינים לא היו מחוייבים ג"כ במדבר, כי הכתוב מפרש שהמצוה של ארבעת המינים היא רק בבואם אל הארץ כמ"ש באספכם את תבואת הארץ וגו' ולקחתכם לכם, וע"כ אמר להם מרע"ה רק בט"ו יום לחודש השביעי וגו' כי יעשו חג הסוכות ביום הראשון וביום השמיני, ואח"כ אמר להם פרשה מיוחדת בבואם אל הארץ ישבו בסוכות ויקחו ד' מינים.

ויש לזה סימוכין מדברי הרמב"ם (מורה נבוכים ח"ג פרק מ"ג) בטעם מצות ד' מינים, לפי שהם שמחה בצאתם מן המדבר אשר היה לא מקום זרע ותאנה וגפן ורימון, ומים אין לשתות, לא מקום האילנות נותני פרי והנהרות, ולקח לזכרון זה הנאה שבפירות האדמה והטוב שבריחו והיפה שבעלין והטוב שבעשבים וכו', ואלו הארבעה מינין הם אשר קבצו שלשה הדברים האלה האחד מהם רוב מציאותם בארץ ישראל בעת ההיא, והיה יכול כל אחד למצאם וכו', עכ"ל הרמב"ם.

והאריך לחזק דעתו בזה בשו"ת ציץ אליעזר (ח"ז סימן ל"א) וציין שכך משמע באברבנאל על התורה פי אמרו וז"ל בטעם מצות ערבי נחל, דלפי שלא היו במצרים וכל שכן במדבר נחלי מים עיינות ותהומות, לכך צוה כשיבואו אל ארץ נחלי מים ישמחו בערבותיה, עכ"ל.

קדושת הר הבית מחמת ארון הברית הגנוז במחילות מתחת ההר

כתב הרמב"ם בהלכות בית הבחירה (ריש פ"ד) שבעת שבנה שלמה את הבית וידע שסופו ליחרב בנה בו מקום לגנוז בו הארון למטה במטמוניות עמוקות ועקלקלות ויאשיהו המלך ציוה וגנוז במקום שבנה שלמה וגנוז עמו מטה אהרן והצנצנת ושמן המשחה.

וראה בגמרא יומא (ג:) שיש בזה מחלוקת, איכא מ"ד ארון גלה לבבל ואיכא מ"ד ארון במקומו נגנוז, והרמב"ם פסק כהך מ"ד ארון במקומו נגנוז.

ונתעורר הגאון מוהר"י עמדין זצ"ל (בחדושים וביאורים על הרמב"ם, מובא במהדו' פרנקל) למה הביא רבינו דברים אלו כאן שנראה לכאורה שאין נפקותא מזה לענין דינא.

וכתב: לבי אומר לי שצורך גדול יש לרבינו בדבר זה, לפי שיטתו שתפס לו שקדושת הבית לא בטלה וראוי להקריב בו עתה, וכן הנכנס לשם חייב עליו כרת, ומשמע דסבר רבינו דהך מילתא דקדושת הבית לא בטלה אזלא כמאן דס"ל ארון במקומו נגנוז, דאי למ"ד ארון גלה לבבל גם קדושת הבית בטלה, עד כאן דבריו.

נמצא שהקדושה שיש היום להר הבית, היא מחמת קדושת התורה של לוחות הברית המונחות בתוך הארון הגנוז מתחת הר הבית.

האומר להוציא על נישואי בת אחת עשרת אלפים, בוודאי יעלה כל הונו לערך חמשת אלפים וששים אלף, ומי שיש לו עושר כזה הנה הנהגת ביתו כמנהג בעל מאה אלף, כנוהג שבעולם, ובתו רגילה בלוקסוס גדול של גברי מאת אלף, וכזאת וכזאת תדרוש מיד בעלה כל ימי חייה, וזהו על הברזל של נשך אכזרי אשר יושם עליו אשר לא יוכל להמיש צווארו ממנו כל ימיו, ואין בלבול הדעת וביטול תורה גדול יותר מזה, זאת ישים אל לבו ויבין את אשר לפניו.

ודברים אלה הנאמרים בחכמה ירדו חדרי לבו דמר אבא זצ"ל וינער את כפיו מתמוך בעושר ויחמוד לשבת בצל החכמה והאמת, ע"כ.

אב שכתב לבנו באיגרת "כוחי וראשיתי אוני" והבן טוען עפ"י שהוא בכור

בשו"ת אבני קודש (להגאון רבי נחום לעווי זצוק"ל אב"ד שאדיק סי' ט' עמ' קל) דן על מקרה שאב כתב לבנו באגרת "כוחי וראשיתי אוני".

לאחר פטירתו בא הבן לתבוע חלק כפול בירושה בטענה שאביו הכירו בכתב ידו **בכבור**, יתר היורשים טוענים שאין זו עדות גמורה שהרי לא כתב האב בפירוש **בני בכורי**, הצדק עם מי

בשני מישורים דן ר' נחום בארוכה בכתב ידו של האב, א. דין כתיבה כדיבור ב. משמעות המילים כוחי וראשיתי אוני.

ובסוף התשובה מביא הוא כמה ראיות מלשון התורה שכוחי וראשיתי אוני אין במשמעותן בכורה.

יעקב אבינו קרא לראובן (בראשית מט, א), "ראובן בכורי אתה כוחי וראשיתי אוני" לשם מה הכפילות הזו, אלא משמע שכוחי וראשיתי אוני בלבד אינו מורה על בכור.

ראיה נוספת מביא הוא מן הפסוק בתהילים (קה, לו) "וידך כל בכור בארצם ראשית לכל אונם", 'כל בכור' הרי כולל בכורים מאב ומאם כאחד אפי' היו לאשה אחת שזינתה עשרה בכורים כמבואר במדרש, ומדוע אי"כ כפל הפסוק ראשית לכל אונם, אלא הכוונה לגדול שבבית אף אם איננו בכור, משמע שראשית אוני אין הכוונה לבכור דוקא.

סוף דבר מסיים ר' נחום אין לבן הזה שום תביעה ליטול פי שנים, וא"א לו להוציא ממון מיד היורשים.

ומסיים שכן נלענ"ד להלכה ולא למעשה כי אם יחלקו עלי גדולי הדור ידעתי מיעוט ערכי וצער אנוכי לימים לפסוק הלכה פסוקה בדיני ממונות, דאמר ר"י בירושלמי לית אגן ידענו למידן דין תוה"ק, ומה יענה איזוב קיר קטן ושפל כמוני אם יחלוק אחד עלי, יבא במכתב ידו בראיותיו ונראה דברי מי יקום, ואם שגיתי אודה ולא אבוש ח"ו, וכמ"ש דוד המע"ה "אז לא אבוש בהביטי אל כל מצותיך", כ"ל כשאראה ואביט לכל דברי איש אשר יבא בשכלו בראיות ברורות ואראה שהדין עמו לא אבוש מלהודות לו על האמת.

השפל הכותב בלב נשבר ומדוכה ביסורה יסורי עינים מצפה לתשועת אחב"י בקרוב, ע"כ.

האם עם ישראל ישבו בסוכה ונטלו ארבעת המינים בהיותם במדבר?

בס' אור תורה עה"ת (להרב מנחם צבי טאקסין זצ"ל פיעטרקוב תרע"א, פי אמור) מקשה מדוע בכל החגים ה' מצוה אשר יעשו